

TÜRKİYEDE KANARYA (SERINUS SERINUS) LARDA
DERMOGLYPHUS ELONGATUS (MEGNİN, 1877) UN
VARLIĞI

(The existence of a quill mite, *Dermoglyphus elongatus* (M., 1877), of the house canary in Turkey)

Doç. Dr. Ahmet MERDİVENÇİ

(İstanbul Üniversitesi, Tıp Fakültesi Tropikal Hastalıklar ve Parazitoloji Kürsüsü)

... İnsanları tanıdıkça hayvanları daha çok sevmeye başladım. Hayvanları seven, insanı daha iyi anlama imkânına sahiptir...

Türkiye'de kanarya besleyen ve kanarya yetiştiren insanlar pek çoktur. Memleketimizde son senelerde kanarya sevenler (Serinofil) derneği de kurulmuştur ve sergiler tertiplenmektedir. Dış ülkelerde çok beğenilen türk kanaryaları alıcılar da bulmaktadır. İlgililere göre, bazı memleketlerden on binlerce kanarya satın almak için teklifler yapılmıştır. İhraç işi iyi organize edilirse kanarya satışı iyi bir döviz kaynağı da olabilir.

Bu narin yapılı sevimli kuşların çeşitli hastalıkları yanında bazı iç ve dış parazitlerine sık sık rastlanır. Bundan ötürü bu sevimli ötücü kuşların parazitlerini tanımanın teorik ve pratik önemi vardır.

Kanaryalarda *Dermanyssus gallinae* (de GEER, 1778) çok sık görülen ektoparazitlerdendir ve yurdumuz kanaryalarında da vardır. İstanbul'da oturan Bay O. Turan'a ait kanaryaların daimî kaşındıkları, tüylerinin döküldükleri, zayıfladıkları ve ötmedikleri dikkati çekince 15.12.1962 günü parazit yönünden araştırıldılar. Parlaklığını kaybetmiş tüyler diplerinden kırılıp döküldükleri görüldü. Alınan bu tüy köklerinden 10% KOH ile preparasyon yapıldı ve folikül diplerinin içlerinde akarıcılar bulundu. Bu akarıcıların morfolojik özellikleri incelendi ve *Dermoglyphus elongatus* (MÉGNIN 1877) oldukları tesbit edildi.

Türkiye'nin entomolojik literatüründe bu akarıcının yurdumuzda bulunduğu dair herhangi bir yayına rastlamadığımızdan bu olguyu ya-

yınlamayı uygun bulduk. Ayır numunelerden daimî preparasyon hazırlandı ve tersim cihazı ile orijinal resimleri çizildi.

Dermoglyphos elongatus'un zoo-sistematik durumu:

Şube *Arthropoda* SIEBOLD ET STANNIUS, 1845.

Sınıf *Arachnoidea* LAMARCK, 1815

Takım *Acarina* NITZSCH, 1818

Alt takım *Sarcoptoidea* NEVEU-LEMAIRE, 1938

Famîlya *Analgesidae* NEVEU-LEMAIRE, 1938

Altfamîlya *Dermoglyphinae* NEVEU-LEMAIRE, 1938

Cins *Dermoglyphus* MEGNIN, 1877

Tür *Dermoglyphus elongatus* MEGNIN, 1877

MORFOLOJİSİ. Vücudu nispeten uzundur. Rengi kirli açıksarı-koyukülrengindedir. Ventro-notal kitini levhacık yoktur. Her iki cinsiyette karnın arka ucu yuvarlaktır. Arka ucun iki yanında üç çift büyük kıl vardır. İç tarafta arka çıkıntılar yanında ise iki çift daha kısa kitini kıl bulunur.

Dermoglyphus'un erkeği bazen heterotrof olup üçüncü çift ayaklar dördüncü çiftten belirli olarak daha büyük ve kuvvetlidir. Dişinin ayakları hemen aynı boyda görünseler bile, ikinci ve üçüncü çift ayaklar diğer çiftlerden daha kısadır.

Erkeğin boyu 0,55 mm, eni 0,18 mm dir. Üçüncü ve dördüncü çift ayaklar ön çiftlere nazaran daha büyük ve kuvvetlidir. Tarsların ucunda kısa ve sağlam bir tırnakla iyi gelişmiş bir pulvilus vardır.

Dişinin boyu en çok 0,65 mm, eni 0,2 mm dir. Üçüncü ve dördüncü çift ayaklar ön çiftlerden biraz daha ince ve uzundur. Tarsların ucunda tırnak yoktur, yalnız bir yastık ve pulvilus bulunur.

Evc'î kanatlıların tüyleri diplerinin folikülleri içinde parazitlik yapan iki ayrı *Dermoglyphus* türü vardır. Bunlar birbirinden kolaylıkla ayrılırlar :

Dermoglyphus elongatus (Megnin, 1877): Dişi akarcığın vücudunun arka ucunun kenarında iki taraflı uzun kitini birer kıl vardır.

Dermoglyphus minor (Nörner, 1882): Dişi akarcığın vücudunun arka ucunun kenarında iki taraflı bir uzun ve bir kısa kitini kıl vardır.

T A R T I Ş M A

NEUMANN (1889) a göre, bu akarcık tavukların tüy foliküllerinin diplerinde tüy özü içinde yerleşir.

NEVEU - LEMAIER (1938) in bildirdiğine göre, *Dermoglyphus*

elongatus Avrupada ve belki de diğer bölgelerde görülmüştür. Konakları tavuk, kanarya ve bazı serçegiller olup bunların tüy dipleri folikülleri içine yerleşerek parazitlik yapmaktadır.

WEHR (1952) bu akaracığı Amerika B. Devletlerinde ev kanaryalarında bulmuş ve BAKER, E.W. *Dermoglyphus elongatus* olarak tanıtmıştır. Yazar, bu kanarya akaracığının Avrupa'da evcil tavuk ve kanaryalarda olmak üzere çeşitli kuşlarda bulunduğunu bildirmektedir.

Bu akaracığın Türkiye'de bulunduğuna dair herhangi bir kayda rastlamadık. Bundan evvel yapılan araştırmalarımızda yurdumuzda tavuk, hindi ve güvercinlerin tüy dipleri foliküllerinde bu akaracığa tesadüf edilmedi (MERDİVANCİ, 1961, 1963).

Biz *Dermoglyphus elongatus* (MEGNIN, 1877) u İstanbul'da kanarya (*Serinus serinus*) ların tüylerinin folikül diplerinde Türkiye'de ilk defa olarak tesbit etmiş bulunuyoruz.

Ö Z E T

Türkiye'de ev kanarya (*Serinus serinus*) larında *Dermoglyphus elongatus* (MEGNIN, 1877) ilk defa olarak bulundu, tanıtıcı morfolojik özellikleri incelendi ve orijinal resmi çizildi.

S U M M A R Y

1. The existence of quili mite, *Dermoglyphus elongatus* MEGNIN, 1877, parasiting of the house canary, *Serinus serinus*, were recorded for the first time in Turkey.

2. The morphological characters of this quili mite were described and illustrated.

L İ T E R A T Ü R

- LAPAGE, G. : Veterinary Parasitology. London, 1956.
- MERDİVENCİ, A. : Tavuk *Gallus g. dom.* ve hindi (*Meleagris gallopava*) lerde bulduğumuz *Syringophilus bipectinatus* (HELLER, 1880) ve tedavisi. Türk Vet. Hek. Dern. Dergisi, (178-179) : 283-288. 1961.
- MERDİVENCİ, A. : İstanbul camilerinde yuvalanan güvercin (*Columba livia*) lerde parazit insidensi. Türk Biyoloji Dergisi, 13 (3) : 81-86. 1963.
- NEUMANN, L.G. : A treatise on the parasites and parasitic diseases of the domesticated animals (Translated by G. FLEMING, 1905) London. 1896.
- NEVEU-LEMAIRE, M. : Traité d'Entomologie Médicale et Vétérinaire. Paris. 1938.
- WEHR, E. E. : *Dermoglyphus elongatus* MEGNIN, 1877, a quili mite of the house canary in the United States. Jour. Parasitol., 38 (6) : 1-2. 1952